

UMANISMUL REVOLUȚIONAR ȘI DREPTURILE OMULUI

Dezbateri organizată de Institutul de științe politice și studiere a problemei naționale — Academia „Ștefan Gheorghiu”, aprilie, 1981

Studierea problematicii drepturilor omului se înscrie în efortul continuu al doctrinei românești de sporire a contribuției sale la cunoașterea, aprofundarea și înfăptuirea politicii partidului și statului nostru în acest domeniu. Conceptul românesc de drepturi ale omului pornește — așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului — de la necesitatea asigurării deplinei egalități între oameni, a realizării unor relații economice și sociale echitabile, care să permită fiecăruia să ducă o viață demnă, începând cu accesul neîngrădit la învățătură, știință, cultură și pînă la posibilitatea participării directe la conducerea întregii societăți. Concepția românească asupra drepturilor omului atrage în continuare numeroși cercetători, ce își consacră activitatea pentru a evidenția noile valențe ale acestui concept deosebit de generos. Un exemplu în acest sens îl constituie dezbaterile organizată de Academia „Ștefan Gheorghiu” la care au participat cadre didactice și cercetători, specialiști din domeniul științelor politice și juridice. În continuare redăm principalele idei ale participanților la dezbateri:

Adrian Năstase: Problematika drepturilor omului nu poate fi abordată izolat, ci în conexiune cu celelalte probleme majore ale vieții internaționale, cum ar fi: pacea, securitatea, dezarmarea, dezvoltarea, existind o interdependență strinsă între obiectivele fundamentale ale lumii contemporane. Astfel, unele dintre aceste obiective (pacea, securitatea internațională) reprezintă premise politice indispensabile pentru realizarea drepturilor omului în lume, iar alte obiective (dezarmarea, dezvoltarea) reprezintă premise de realizare a condițiilor materiale pentru implementarea drepturilor omului. În ultimii 15 ani s-a conturat un *drept al dezvoltării*, ca domeniu al dreptului internațional pozitiv centrat pe dezvoltarea statelor. În același timp, se poate vorbi însă și despre un *drept la dezvoltare*, drept subiectiv ce poate fi asociat cu fiecare individ luat separat sau cu o comunitate luată în ansamblu. Dreptul națiunilor la dezvoltare — componentă a drepturilor omu-

lui — răspunzând unor nevoi colective ale indivizilor ar da expresie și unei noi realități a societăților contemporane: aceea a creșterii legăturilor interpersonale, comunitare, naționale, a accentuării proceselor de realizare a solidarității și participării, a dezvoltării conștiinței naționale.

Dr. N. Androne: Există o strinsă corelare între drepturile omului și „dreptul la dezvoltare” al statelor și popoarelor. Dreptul la dezvoltare își găsește în prezent o largă afirmare și consacrare¹. Printre documentele care dau expresie și concretizează acest drept se pot cita mai ales: *Declarația universală a drepturilor omului*, *Pactele drepturilor omului*, *Carta drepturilor și îndatoririlor economice ale statelor*, *Declarația privind progresul și dezvoltarea în domeniul social*, *Declarația privind instaurarea unei noi ordini economice internaționale*, numeroase alte rezoluții ale O.N.U. Întrucît prin esența și finalitățile sale, procesul de dezvoltare și progres al națiunilor vizează omul, favorizează ridicarea standardului de civilizație și cultură al ființei umane dreptul la dezvoltare poate fi considerat, pe bună dreptate, și ca drept fundamental al omului. Realizarea dreptului la dezvoltare presupune, evident, și o serie de obligații. Fără îndoială că obligația principală pentru promovarea dezvoltării economice sociale și culturale revine fiecărui stat, fiecărei națiuni. Subdezvoltarea nu poate fi însă lichidată doar prin eforturile proprii ale țărilor sărace, ci printr-o acțiune internațională eficientă, printr-o conlucrare strinsă între toate statele, prin eliminarea raporturilor economice inechitabile și înlocuirea lor cu noi norme care să favorizeze dezvoltarea rapidă a țărilor în curs de dezvoltare.

Emil Gluvcov: Pentru asigurarea reală a deplinei libertăți a omului în societatea contemporană, libertate necesară dezvoltării și

¹ A se vedea, de exemplu, raportul Secretarului general ONU privind dimensiunile internaționale ale dreptului la dezvoltare ca drept al omului, doc. ONU/CN/4/1334 din 11 dec. 1978.

emancipării sale multilaterale, trebuie asigurate în primul rând drepturi economice, celelalte drepturi fiind strins legate de acestea. În acest cadru, raporturile comerciale internaționale reprezintă un domeniu strins legat de aspectul general al dezvoltării statelor și în particular de drepturile și îndatoririle cetățeanului sau ale comerciantului pe linia necesității liberalizării schimburilor, a transferului de tehnologie pe baze echitabile pentru statele în curs de dezvoltare și pentru îndeplinirea obiectivului global — o nouă ordine economică — pe baze juridice deplin echitabile.

Prof. dr. doc. Edwin Glaser: Din punct de vedere politic și juridic cea mai discutată problemă privind drepturile fundamentale ale omului este aceea de a se ști dacă aceste drepturi constituie o instituție de drept intern sau de drept internațional. Dreptul popoarelor la autodeterminare — el însuși baza teoretică și practică a tuturor drepturilor omului — implică, prin prerogativa fiecărui popor de a-și hotărî singur soarta, fără nici un amestec din afară, și dreptul acestui popor de a-și stabili suveran drepturile de care se bucură omul, pe acea parte a globului terestru pe care locuiește acel popor. Drepturile omului, în acest sens, constituie prototipul drepturilor constituționale, iar constituția este prototipul surselor de „drept intern”. Respectarea dreptului popoarelor la autodeterminare constituie premisa indispensabilă a realizării drepturilor omului pe teritoriul oricărui stat. Colonialismul reprezintă poate cea mai crasă negare și încălcare a drepturilor omului, începând cu dreptul omului la viață, la hrană, la sănătate ș.a.m.d. Lumea progresistă, în primele ei rânduri România, preconizează edificarea unei noi ordini economice internaționale, lichidarea decalajelor între „cei ce au” și „cei ce n-au”, promovarea unui sistem de relații care să comporte preferințe — deci „inegalități” — în favoarea țărilor subdezvoltate, preferințe nereciproce.

Dr. Ion Răduică: „Internaționalizarea” drepturilor omului, încercarea de a da „o dimensiune umană” politicii mondiale, de a instaura o „diplomație a drepturilor omului”, constituie premise necesare pentru dorițele intervenții ale țărilor capitaliste întru „promovarea și protejarea” drepturilor omului în alte state. Cu toate că drepturile omului există și se pot manifesta deplin numai în cadrul național, al colectivității statale în care trăiește și activează individul, înțelegem însă că există — și ar trebui să se înceteze — nească în politica externă a tuturor statelor — o dimensiune umană, în sensul că acțiunile de politică internațională ale tuturor statelor ar trebui să aibă drept unic scop respectarea drepturilor popoarelor, satisfacerea intereselor acestora, fiind necesar în primul rând, ca re-

lațiile internaționale să se desfășoare în strictă conformitate cu principiile care guvernează dreptul internațional, cu politica de pace, de destindere și cooperare. Este însă de reținut că nici un document internațional în materie, semnat sub egida ONU, nu acordă unui stat sau unui grup de state dreptul de a interveni în asemenea cazuri (încălcarea drepturilor omului), acest drept revenind exclusiv ONU și instituțiilor specializate ale acesteia, singurele competente să stabilească dacă ne aflăm în fața unei violări reale ale drepturilor omului și să adopte măsurile ce se impun pentru încetarea unor asemenea situații. Abordarea problematicii drepturilor omului de către state care urmăresc promovarea și protejarea acestora în alte state, pornește de la premise false, evită aspecte cu adevărat substanțiale ale acestei problematice, canalizează discuțiile spre aspecte periferice, neesențiale.

Dr. doc. Al. Bolintineanu: Adoptarea unor convenții și altor documente internaționale în domeniul drepturilor omului reprezintă o metodă de bază a colaborării în promovarea acestor drepturi. Scopul acestei activități este de a sprijini statele în elaborarea și îmbunătățirea legislației referitoare la drepturile și libertățile cetățenești. Aceasta este de altfel, obligația pe care și-o asumă statul care devine parte la convenții — aceea de a introduce prevederile lor în legislația sa internă, desigur în măsura în care aceasta nu le cuprinde. Referindu-ne astfel la conținutul convențiilor, constatăm, că deseori, ca urmare a faptului că ele sînt rezultatul unui compromis între concepțiile care se confruntă în domeniul drepturilor omului, convențiile nu reglementează în suficientă măsură aspectele esențiale, ci laturi formale, procedurale, ori au prevederi cu totul generale și imprecise. Un alt aspect cu repercusiuni negative privind aplicarea convențiilor constă în încercările unor cercuri occidentale de a impune proceduri de urmărire a modului de îndeplinire a lor, incompatibile cu însăși natura convențiilor, cu suveranitatea statelor și cu principiul neamestecului în treburile interne. În esență, aceste încercări au ca obiectiv crearea unor mecanisme de control, supranaționale, care să poată „judeca” statele la cererea unor cetățeni ce s-ar plînge că drepturile lor au fost încălcate și să „controleze” activitatea în ceea ce privește „realizarea drepturilor omului”. Astfel încercări sînt respinse de marea majoritate a statelor, iar unele prevederi adoptate — ca aceea de examinare a petițiilor în cadrul unor organisme subsidiare ale Adunării Generale a ONU — au fost menținute în limitele corespunzătoare convențiilor, respectului suveranității statelor și neamestecului în treburile interne.

Dr. Ioan Vida: În politica statelor capitaliste, drepturile omului nu mai constituie ceea ce ar trebui să fie, respectiv o aspirație a membrilor unei națiuni spre mai bine, spre o condiție umană mai demnă, oficializată și asigurată de puterea politică prin norme juridice, cărora să li se alăture un cadru organizatoric și material de înlăptuire. Asistăm aici la o deplasare a zonei de interes, în ceea ce privește problematica drepturilor omului, din cadrul relației stat-individ, la o relație nouă, mijlocită de mediul internațional — centrul ei de greutate constituindu-l interesele politice propagate pe plan internațional. Într-un asemenea context, intervine o adevărată mistificare a relațiilor politice: la baza acestora nu mai stau interesele legate de soluționarea problemelor economice, sociale și culturale dintre state, ci drepturile omului care devin un subiect în sine de discuție politică, sau chiar condiționează problemele interstatale răsturnându-se astfel raportul real dintre condiția umană și mediul ei economic, social și politic. Marea majoritate a concepțiilor politice occidentale care promovează o asemenea optică vizează universalizarea drepturilor omului într-un context internațional inapt să o realizeze, ca urmare a decalajelor economice, sociale și culturale ale lumii contemporane. În felul acesta problematica drepturilor omului dobândește o cu totul altă semnificație decât cea reală, ea devine deseori un paravan politic care ascunde în spatele său interese ce nu au în nici un caz, în vedere o așa-zisă „îmbunătățire” a condiției umane, încercându-se să se estompeze gravele contradicții ale lumii burgheze contemporane, criza sa structurală, tensiunile și violența ridicată la cote tot mai înalte de recesiune economică.

Mihai Arsene: Marile probleme ale lumii contemporane — subdezvoltarea, cursa nebună a înarmărilor, insecuritatea, încheierea ordinii internaționale actuale, cu toate consecințele ei: decalajele, foametea, bolile, analfabetismul ș.a. — reprezintă un atentat cotidian și în proporții de masă, la respectarea drepturilor fundamentale ale omului contemporan. Procesul construcției socialiste într-un șir de state și, alături de acesta, cel al lichidării sistemului colonial, impun necesitatea înlocuirii opticii individualiste, asupra drepturilor omului cu una nouă, constructivă, în consens cu transformările profunde sociale și naționale petrecute în viața popoarelor. Acestei necesități i-a dat expresie Actul final al Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa, ținută în 1975 la Helsinki, document în care drepturile omului sînt concepute ca un tot unitar, a cărui respectare trebuie să se realizeze în întregul său.

Dr. Gh. Beresan: A analiza drepturile omului asupra valorilor spirituale înseamnă

a analiza gradul de umanizare atât a principiilor și normelor cit și a raporturilor morale practice dintre indivizi, gradul de asimilare de către individ a concepțiilor morale, modul în care acest domeniu al spiritualității și acțiunii morale îl umanizează sau îl dezumanizează. Accentuarea proceselor de alienare moral-spirituală în societatea capitalistă contemporană reprezintă o consecință logică și legică a fenomenelor de criză economică și politică prezente în capitalismul epocii. Înstrăinarea este determinată nu numai de munca pentru profitul altuia, ci și de lipsa de muncă a milioane de oameni. Angoasa, spaima își au deci izvorul în cauze economice și sociale. Alienarea moral-spirituală generată de situația economică întreținută prin atmosfera de nesiguranță, de insecuritate a vieții datorate violenței și criminalității nu poate fi deci înlăturată în cadrul așa-zisei societăți de consum. Umanismul, deci, și drepturile omului reprezintă și o ideologie, o teorie științifică, dar ideologia și morala burgheză preponderent individualistă sînt factori de stimulare a alienării. Accesul unor mai mari mase de oameni la valorile științei și tehnicii, la organizațiile revoluționare, la valori autentice ale culturii determină și încetățenirea unui spirit militant, demn, revoluționar, care se opune morbidității și depravării morale, activînd virtuțile politice și morale apte să înlăture fenomenele înstrăinării și cauzele lor.

Dr. Simon Radu: În analiza raportului dintre drepturile omului și mijloacele comunicării de masă nu putem omite potențialul manipulator al acestor mijloace. Prin simpla lor implementare într-o societate, presa, cinematograful, radioul, televiziunea ș.a. declanșează mutații importante în viața oamenilor. Dacă n-am menționa decât continua restructurare a bugetului de *loisir* al acestora și efectuarea cheltuielilor legate de utilizarea diverselor mass-media, relevarea acestei manipulări ar fi suficient de convingătoare. Există însă și un al doilea tip de manipulare, structural marcat de orinduirea socială în care se produce. El este eminent ideologic și se realizează, în principal, prin intermediul mesajelor mass-media. Or, mesajul comunicării de masă este simultan informație și model, conștiință și normă. Prin difuzarea și promovarea modelelor culturale caracteristice unei anumite societăți, mass-media contribuie la menținerea *status-quo*-ului social-cultural considerat. Acțiunea mijloacelor comunicării de masă presupune utilizarea unei industrii de mesaje (inexistentă sau foarte puțin dezvoltată în numeroase țări), societățile transnaționale de mass-media (indeosebi nord-americane) dedindu-se în zilele noastre unei veritabile invazii culturale. Această situație nu ne poate lăsa

indiferenți, România pronunțându-se constant pentru adoptarea de măsuri concrete și eficiente menite să ducă la eliminarea disparităților ce persistă în domeniul informațiilor, la afirmarea suveranității naționale și a identității culturale a tuturor popoarelor.

Dr. Dumitra Popescu: În contextul stabilirii unor raporturi adecvate între dezvoltarea societății și cerințele de protecție a mediului înconjurător, sfera drepturilor omului a fost extinsă prin apariția unui nou drept și anume dreptul la un mediu sănătos. Calitatea mediului înconjurător constituie un aspect esențial al însăși condiției umane, întrucât condițiile de viață ale omului — sănătatea, igiena muncii, nivelul de trai, starea de confort, de odihnă — sînt factori care, în ultimă analiză, determină perspectivele de dezvoltare a societății umane, înseși destinele generațiilor viitoare. România promovează, pe linia politicii externe, o serie de acțiuni și inițiative menite a asigura dreptul la un mediu sănătos pentru toți oamenii, pentru toate popoarele lumii: înfăptuirea dezarmării și în primul rînd, a dezarmării nucleare; instaurarea unei noi ordini economice internaționale; lichidarea practicilor colonialismului, neocolonialismului și rasismului ș.a.

Cristian Ionescu: Elaborind și înfăptuind o nouă strategie a construcției și dezvoltării societății, de manifestare plenară, autentică a personalității omului, a capacității sale creatoare, socialismul a enunțat și totodată a aplicat un nou concept asupra drepturilor fundamentale ale omului, a legat în mod indiscutabil nevoile și cerințele sociale ale oamenilor muncii de reala democrație ca formă de guvernămînt în care — pentru prima dată — masele populare dețin cirna conducerii, își făuresc în mod liber propriul destin. În lumina unei asemenea concepții se poate spune că una din trăsăturile esențiale ale noului statut civic, ale raporturilor dintre stat și cetățean, constă în crearea unui cadru larg democratic de atragere a maselor la conducerea societății, în garantarea tuturor drepturilor și libertăților civice. Este un fapt validat de practică că tocmai aceste drepturi, vitale pentru condiția umană reprezintă idealul realizat deplin în societatea noastră. Din acest punct de vedere abordarea drepturilor omului din perspectiva activităților fundamentale ale statului a funcțiilor acestuia — în special a celor sociale — poate oferi doctrinei de specialitate noi căi de investigație, de analiză a drepturilor civice, de conturare teoretică a noi drepturi și de extindere a conținutului unora dintre drepturile consacrate deja în sistemul nostru constituțional.

Nicolae Ticea: Preocuparea constantă a partidului nostru de a asigura căile optime

de trecere și în domeniul drepturilor omului, din domeniul posibilității în acela al realității, nu este numai o preocupare globală, ci merge pînă la nuanțe, la diferențieri în funcție de factorii specifici din diferite domenii de activitate economico-socială sau zone teritoriale. Argumentația în sprijinul acestei idei este pusă în evidență cu deosebită pregnanță de realitățile actualei etape de dezvoltare a societății noastre. Vorbind de nuanțele traducerii în practică a drepturilor consfințite prin Constituție, nu putem omite măsurile de accentuare a autonomiei locale a unităților administrativ-teritoriale, nu numai în domeniul planificării economico-sociale, prin introducerea planului în profil teritorial, ci și prin lărgirea atribuțiilor organelor locale ale puterii și administrației de stat în multe alte domenii. Integrată organic în cadrul sistemului organelor statului, a întregului sistem politic al României contemporane, administrația de stat, în plin proces de adîncire al caracterelor democratice și științifice, poate să-și aducă o contribuție remarcabilă la transformarea într-o realitate concretă și viabilă a drepturilor omului.

Afilică Gane: Atunci cînd vorbim de drepturile omului sîntem obligați să admitem că dreptul fundamental este acela al afirmării omului ca ființă umană. Dar despre care om vorbim, și ce înseamnă afirmarea lui ca ființă umană? Sîntem astfel trimiși la o concepție despre om, la un ideal uman. Este adevărat că se poate vorbi cu oarecare ușurință despre cîteva determinări general umane, îndeobște admise. Dar în acest mod n-am rezolvat mare lucru. Căci din perspectiva discuției noastre trebuie să avem în vedere ceea ce Marx și Engels numeau „omul în carne și oase”, adică omul concret. Este adevărat că între determinările acestuia intră și cele general umane. Dar el este ființă concretă nu prin asemenea determinări, ci prin determinările sale specifice. Afirmarea omului ca ființă umană se traduce prin afirmarea lui ca tip determinat de om. Într-un anumit context social apare o gamă de trebuințe umane specifice acestui context social, iar satisfacerea acestora apare ca o condiție *sine qua non* a afirmării omului și implicit, ca drept al său fundamental. Cînd vorbim de afirmarea omului la noi în țară avem în vedere specificul românesc al umanismului. Căci în decursul istoriei noastre s-a format un anumit mod de raportare la marile probleme existențiale, concretizat într-o concepție despre om obiectivată în cultură, dar și în comportamentul nemijlocit al oamenilor. Sistemul de valori poartă, în mod firesc, amprenta personalității poporului român, încît concepția noastră despre om, umanismul nostru socialist trebuie să fie o continuare firească, o dezvoltare a

umanismului românesc. Orice încercare de a impune alte concepții despre om, alte sisteme de valori, care prin specificul lor contravin specificității sistemului axiologic plămădit în decursul istoriei poporului român, va suferi eșecuri, deoarece aderența omului la ele apare ca fiind împotriva firii.

Dezbateră organizată a scos în evidență — prin intervențiile participanților — complexitatea problematicii care nu poate fi izolată de celelalte aspecte majore ale vieții interne ale unui stat în corelație cu cele ale vieții inter-

naționale, cu dreptul la dezvoltare al statelor, la independență și pace.

Avându-se în vedere problemele majore ale lumii contemporane — intervențiile la dezbateră au scos în evidență preocuparea constantă a țării noastre, a partidului de a asigura trecerea de la posibilitate la realitate în problema drepturilor omului.

Text consemnat de
Dan Mircea Popescu

Academia „Ștefan Gheorghiu”

OPTIMIZAREA ACTIVITĂȚII SOCIAL-ECONOMICE DIN SECTORUL POȘTAL *

Sesiunea anuală de comunicări științifice a Direcției de poștă a municipiului București, s-a desfășurat în cadrul Festivalului Național „Cântarea României” și a fost organizată de Comisia pentru organizarea științifică a producției și a muncii, dezvoltare, investiții și progres tehnic de pe lângă Consiliul oamenilor muncii din D.P.M.B., unde au participat cadre de conducere, economiști, juriști, sociologi, alți specialiști, șefi ai atelierelor de exploatare poștală din Capitală, diriginți de oficii P.T.T.R. și de difuzarea presei, tehnicieni etc. precum și diverși factori politici și obștești din instituție.

Cuvântul de deschidere a fost rostit de președintele C.O.M., secretarul P.C.R., din D.P.M.B., Roman Alexandra, care a arătat că sesiunea se înscrie în preocupările majore ale etapei actuale de dezvoltare economico-socială a țării noastre, aflată în cîncinul calității și eficienței economice.

Comunicările prezentate au abordat o serie de probleme sociale și economice importante, specifice sectorului poștal: integrarea socioprofesională și participarea lucrătorilor care activează în cadrul serviciilor P.T.T.R. din municipiul București, folosirea eficientă a forței de muncă în sectorul telegrafic, extinderea sistemului mecanizat de prelucrare a datelor privind evidența cheltuielilor etc.

Integrarea socioprofesională a noilor lucrători în funcțiile de factor poștal și oficianți P.T.T.R., a avut în vedere o cercetare realizată pe bază de chestionar pe un eșantion de factori și oficianți tineri (de pînă la 30 de ani), din cîteva oficii poștale din municipiul București.

* A III-a ediție a sesiunii științifice a D.P.M.B., 26 mai 1981, București.

A fost abordată o gamă largă de probleme: orientarea profesională și motivația schimbării profesilor anterioare, fluctuația potențială și atașamentul față de profesia actuală, relațiile interpersonale în grupul de muncă, ajutorul reciproc, sprijinul primit din partea șefilor, aprecierea muncii etc. Cercetarea a relevat aspecte semnificative ale activității factorilor și oficianților începători, evidențiindu-se și o serie de cauze ale neintegrării acestora. S-a evidențiat, printre altele, necesitatea de a se acorda o mai mare atenție problemelor de muncă și de viață ale tinerilor, și orientării profesionale, deoarece alegerea meseriei la întâmplare, fără o îndrumare competentă, duce de multe ori la neintegrare, la rezultate slabe în muncă. Pentru rezolvarea numeroaselor probleme care se ivesc în procesul de integrare socioprofesională a tinerilor, autorul studiului (sociolog Popa Florian) a formulat o serie de propuneri de măsuri practice, concrete, a căror aplicare va fi urmărită de conducerea D.P.M.B.

Alte comunicări s-au referit la implicațiile modului de utilizare a forței de muncă asupra calității prestațiilor telegrafice din capitală. Abordînd consecințele stabilirii timpilor de prelucrare pe faze asupra activității de distribuție și de folosire a forței de muncă în sectorul telegrafic, una dintre comunicări, care a suscitat un viu interes, a făcut o analiză de detaliu asupra modului în care prelucrarea traficului telegrafic poate fi realizată efectiv de către subunitățile PTTR. Acești noi termeni de control, introduși de puțină vreme, constituie obiectiv de control din partea organelor de CTC, cit și un element de care depinde retribuirea carierilor telegrafice. Din cele trei tipuri de telegrame —

